

HEMBYSE ARCHEOLOGIE

Eksaarde, Dam 67

ONDERZOEKSRAPPORT HEMBYSE ARCHEOLOGIE

N°. 47

ONDERDEEL 3: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE
BODEM

Bureaustudie

De Smaele Bart & Pieters Hadewijch

2018

INHOUDSOPGAVE

1	ADMINISTRATIEVE FICHE	3
2	INLEIDING	4
2.1	Juridisch kader	4
2.2	Onderzoeksopdracht	5
3	GEMOTIVEERD ADVIES	7
3.1	Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek.....	7
3.2	Impactbepaling van de geplande werken	8
3.3	De waardering van de site	8
3.4	Bepaling van de maatregelen	9
4	PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	10
4.1	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	10
4.2	Onderzoeksstrategie en -methode.....	10
4.3	Onderzoekstechnieken	11
4.4	Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk.....	11
4.5	Randvoorwaarden.	11
5	BESLUIT	12
6	LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN.....	13
7	LIJST VAN FIGUREN.....	14

1 ADMINISTRATIEVE FICHE

Projectcode Onroerend Erfgoed	2018F51
Projectgebied	Eksaarde, Dam 67
Grootte onderzoeksgebied	7014 m ²
Ligging	Prov. Oost-Vlaanderen, Gemeente Lokeren, deelgemeente Eksaarde, Dam 67
Lambert 72-coördinaten (m)	(O): X 102774,384 ; Y 204594,397 meter (W): X 120681,912; Y 204578,125 meter
Kadaster	Afdeling: 5 (Eksaarde) Sectie: B Percelen: 118V (voormalig 118T), 182B2
Initiatiefnemer	Zie privacyfiche
Uitvoerder	Hembyse Archeologie
Interne projectsigle Hembyse Archeologie	EKS-DAM
Type onderzoek	Archeologienota, bureaustudie
Verantwoordelijke uitgever van het onderzoeksrapport	Hembyse Archeologie
Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2018
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H. 2018. <i>Archeologienota naar aanleiding van de uitbreiding van de stedelijke basisschool te Eksaarde</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 47, Gent.
Termijn van het onderzoek	7 werkdagen
Betrokken actoren en specialisten met vermelding van rol/functie	Hadewijch Pieters/erkend archeoloog/veldwerkleider Bart De Smaele/erkend archeoloog Hembyse BVBA/erkend archeoloog
Gecontacteerde regiospecialisten	Eddy Van Acker (Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke")
Resultaten	20° -eeuwse infrastructuur
Aanbeveling	Geen verder onderzoek
Bewaarplaats archief	Hembyse Archeologie
Van toepassing zijnde Onroerenderfgoeddepot	Het onderzoeksgebied valt binnen het werkingsgebied van het Provinciaal Erfgoedcentrum Ename
Opmerkingen	Nvt.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

2 INLEIDING

2.1 Juridisch kader

Op 5 juni 2018 werd Hembyse Archeologie de opdracht verleend om het archeologisch kennispotentieel van een gebied aan de Dam 67 te Eksaarde (Lokeren) te onderzoeken, dit conform het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Dit dient te gebeuren in de vorm van een archeologienota.

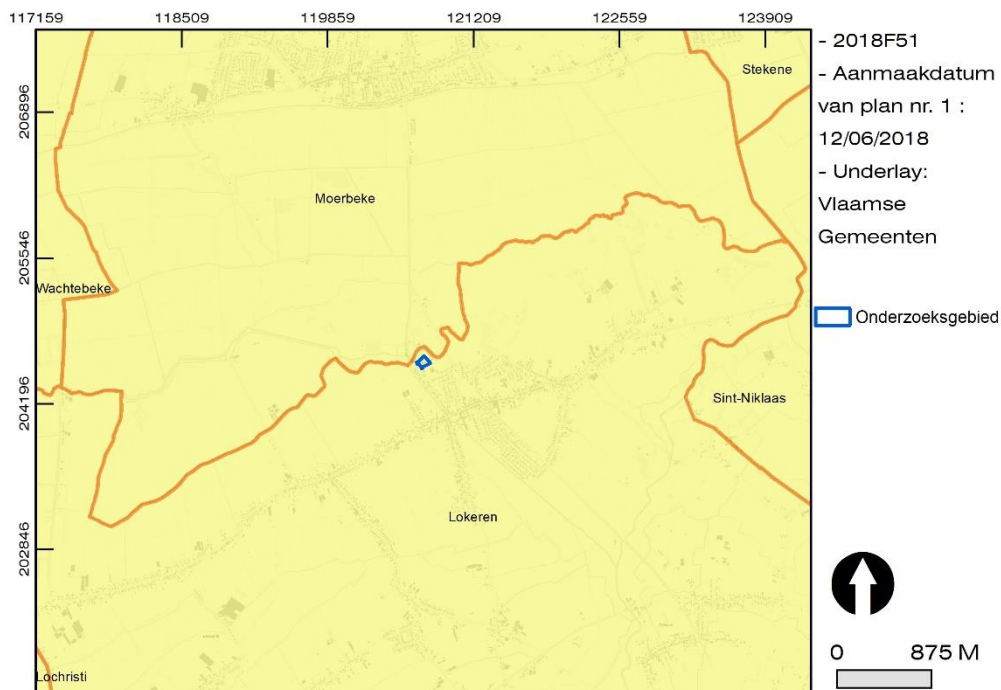
De archeologienota bestaat in zijn geheel uit drie delen:

1. Privacyfiche (niet publiek beschikbaar)
2. Het Verslag van Resultaten
3. Het Programma van Maatregelen

Voorliggend document is het derde onderdeel, namelijk het **Programma van Maatregelen**. Hierin worden de maatregelen beschreven om het kennispotentieel van het onderzoeksgebied definitief vast te stellen. Dit gebeurt op basis van de gegevens uit het Verslag van Resultaten.

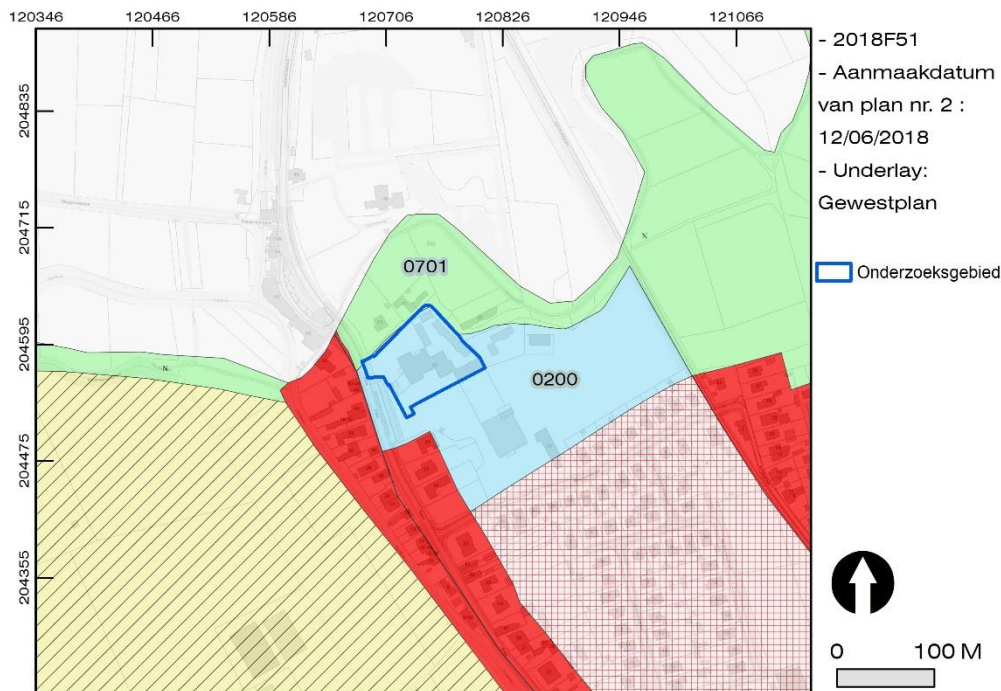
2.2 Onderzoeksopdracht

Het onderzoeksgebied waarvoor een archeologienota dient te worden opgemaakt bevindt zich in het Vlaamse Gewest, Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeente Lokeren, deelgemeente Eksaarde aan de Dam nr. 67, op de grens met de gemeente Moerbeke.

Figuur 1. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Gemeenten.

Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens het Gewestplan binnen een gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut (code 0200).

Figuur 2. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan.

Concreet is getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het projectgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens werd de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel archeologisch erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan. De bureaustudie kan worden gedistilleerd tot onderstaande basisonderzoeksvragen:

- Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?
- Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?
- Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?
- Is verder onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?

Deze betrachting is vervat in het Verslag van Resultaten. In onderstaand onderdeel wordt de volledigheid van dit verslag getoetst en worden de vervolgstappen (= de maatregelen) voor het onderzoeksgebied uitgelegd: er is geen verder onderzoek op de site noodzakelijk.

3 GEMOTIVEERD ADVIES

3.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen (uitbreiding van een bestaand schoolcomplex).

Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een bureaustudie. Immers, het projectgebied is grotendeels verhard en bebouwd.

Het bureauonderzoek zelf kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend, zowel landschappelijk als kadastraal
- reeds verstoorde zones zijn in kaart gebracht
- de gekende ecologische en aardkundige data zijn geïnventariseerd
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnventariseerd
- het betreft een archeologienota in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, waarbij de geplande bodemingrepen in kaart zijn gebracht
- de vervolgstategie werd opgesteld
- er werd een terreinbezoek en een visuele inspectie van het projectgebied uitgevoerd zowel met het oog op het bepalen van de verdere onderzoeksstrategie als voor het registreren van relevante archeologische en landschappelijke indicatoren

Het bureauonderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden om een historisch en archeologisch overzicht van het projectgebied te schetsen en om de gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

3.2 Impactbepaling van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het projectgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken bestaat uit het bouwen van een aantal klaslokalen en een administratief blok en de uitbreiding van de bestaande fietsenstalling.

De geplande werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied behelzen de uitbreiding van het bestaande schoolcomplex. Dit omvat:

- een nieuwbouwblok met 6 klaslokalen, sanitair, bergruimtes en een technische ruimte in het noorden van het projectgebied
- onder de technische ruimte wordt een kruipkelder voorzien die verbonden wordt met de kruipruimte onder het bestaande schoolgebouw
- de aanleg van enkele klastuinen ten noorden van deze nieuwbouw
- de heraanleg van de speelplaats van de kleuterschool in waterdoorlatende klinkers
- de aanleg van een overdekte binnenspeelplaats in het westen
- de uitbreiding van de bestaande fietsenstalling in het zuidwesten van het projectgebied
- een nieuwbouwblok met een overdekte onthaalruimte, een secretariaat, een vergader- en een lerarenzaal, en een buitenruimte ten oosten van de fietsenstalling
- de aanleg van een kleine groenparking in het noordwesten van het projectgebied
- het aanleggen van een wadi in het noordoosten van het schoolcomplex

8

De geplande bodemingrepen vinden echter plaats in reeds verstoord of opgehoogd terrein (cf. controleboringen), waardoor de impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed zo goed als onbestaande is. Gelet op het lage potentieel op archeologische kenniswinst, dienen geen maatregelen genomen te worden teneinde deze archeologische waarden vast te stellen, te registreren en waarderen, of te behoeden van vernietiging. Zie *§Programma van Maatregelen* besproken.

3.3 De waardering van de site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten kan worden gesteld dat:

1. Het onderzoeksgebied bevindt zich op een zachte flank naar de Moervaartdepressie.
2. Dit is -in theorie- een uitgelezen locatie voor het aantreffen van sporen van menselijke activiteiten uit alle archeologische periodes. Maar:
3. Uit de controleboringen is gebleken dat de bodemopbouw binnen het projectgebied grotendeels is verstoord. Er werd een combinatie van verstoorde bodems aangetroffen, waarna een pakket van ongeveer 1 meter

dik recent materiaal werd opgebracht. Een verklaring hiervoor kan vermoedelijk gezocht worden in het feit dat het gebied onderhevig was aan klei- en/of veenwinning, waarna sedimentatie heeft plaatsgevonden. Aangezien het aldus een vrij natte en onstabiele bodem betrof, was het noodzakelijk om de bodem op te hogen naar aanleiding van de bouw van de school op het einde van de 20^e eeuw.

4. Dit betekent dat er geen bodemhorizonten aanwezig zijn waar archeologische sporen en structuren kunnen worden verwacht en dat er geen restanten meer aanwezig zijn van de 18^e-eeuwse en 20^e -eeuwse verdedigingslinies. Meer zelfs, wat betreft de Bedmarlinie (18^e eeuw) heeft het historisch kaartmateriaal (cf. kaart van Ferraris) aangetoond dat deze aarden wal, aan de noordgrens van het projectgebied, reeds in de tweede helft van de 18^e eeuw was weg geploegd, waardoor een aaneengesloten landbouwgrond gecreëerd werd.

Op basis van deze data kan dus worden gesteld dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sporen en structuren zeer laag is waardoor het kennisvermeerderingspotentieel van de site zeer klein is. Daarenboven is de diepte van de geplande bodemingrepen beperkt tot de reeds verstoorde zones, waardoor het onverstoorde moedermateriaal (alluviale zanden uit het Weichseliaan) niet bedreigd wordt.

3.4 Bepaling van de maatregelen

Binnen het projectgebied zal een deel van de bodem door het afbreken van een bestaande klascontainer en het plaatsen van een nieuwbouw verstoord worden, waardoor strikt gezien een behoud van het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed in situ niet mogelijk is. Gezien het feit echter dat het Verslag van Resultaten aangetoond heeft dat de kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen zeer laag is, worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht. De impact van de werken op het archeologisch kennispotentieel en dus het verlies aan historische en archeologische kennis is verwaarloosbaar.

4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

4.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van de bureaustudie was een inzicht te verkrijgen in het archeologisch potentieel van het projectgebied, alsmede de impact van de geplande werken op het archeologische erfgoed in te schatten. Aldus kan een advies gevormd worden voor de vervolgstategie op de projectlocatie.

Aan de hand van de ingezamelde data kan gesteld worden dat de verwachting met betrekking tot alle periodes zeer laag is. Bijgevolg worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht en dienen geen verdere onderzoeksvragen te worden gesteld.

4.2 Onderzoeksstrategie en -methode

De onderzoeksstrategie wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele methodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. Onderstaande tabel geeft de mogelijke onderzoeksmethodes weer.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Kan aanvullende informatie omtrent de defensieve linie opleveren, maar biedt geen meerwaarde voor de archeologische verwachting van het projectgebied zelf.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Grondradar of weerstandsmeting biedt weinig mogelijkheden: grondsporen zijn niet eenduidig detecteerbaar. Een puinrijke bodem is niet optimaal voor EM of GPR.
Veldkartering	NEE	NEE	NEE	NEE	De site is grotendeels bebouwd en verhard.
Landschappelijke boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	Niet noodzakelijk, het onderzoeksgebied is beperkt in oppervlakte en bestaat uit antropogene bodems.
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	Er zijn geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van steentijdartefactsites binnen het projectgebied. Tevens weinig effectief voor het opsporen van grondsporen.
Proefsleuven/ proefputten	NEE	NEE	NEE	NEE	Zeer lage kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen. Hoge

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
					logistieke kosten voor het gebrek aan kenniswinst aangezien eventueel aangetroffen sporen niet in een ruimere context geïnterpreteerd kunnen worden.
Andere	NEE	NEE	NEE	NEE	Nvt.

Op basis van deze evaluatie en de reeds uitgevoerde onderzoeken, kan gesteld worden dat geen verder onderzoek op de site noodzakelijk is.

4.3 Onderzoekstechnieken

Niet van toepassing.

4.4 Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk

Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten worden gemeld en gemotiveerd.

In het Programma van Maatregelen voor dit onderzoeksgebied worden geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk voorzien.

4.5 Randvoorwaarden.

Niet van toepassing.

5 BESLUIT

Naar aanleiding van de geplande uitbreiding van een schoolgebouw te Dam 67 in Eksaarde, is door Hembyse Archeologie onderzocht wat het archeologisch kennispotentieel van de site is en wat de te nemen maatregelen zijn om dit kennispotentieel te vrijwaren voor vernietiging.

Op basis van de aardkundige en historische gegevens is het onderzoeksgebied een zeer interessant hoekje aan de rand van de Moervaartdespressie. Er is een combinatie van verschillende elementen aanwezig die archeologische kenniswinst zouden kunnen opleveren, men kan denken aan de resten van de Bedmarlinie en de eventueel oudere sporen van jager-verzamelaars. Maar het diepere onderzoek van het kaartenmateriaal en het onderzoek van de bodemkundige gegevens, gecombineerd met eigen vaststellingen op het terrein, heeft aangetoond dat er reeds aanzienlijke bodemingrepen hebben plaatsgevonden die de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren zeer klein maakt.

Zo is er de aanwezigheid van een grote, opgevulde waterpartij, die waarschijnlijk aan veen- of kleiwinning kan worden verbonden, alsook het aftoppen en ophogen van het terrein, mogelijk voor de bouw van de school.

Men kan dus besluiten dat de kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen en structuren zo danig klein is dat verder onderzoek op de site geen kenniswinst zal opleveren.

De verzamelde data kunnen helpen om in naburige gebieden een onderzoeksstrategie op te stellen om alsnog resten van menselijke activiteiten in het verleden, zowel van leven en wonen als strijden en sterven aan te treffen.

6 LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN

PLAN NR	Onderwerp	Analoog/digitaal aangemaakt
NR 01	Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Gemeenten	digitaal
NR 02	Situering van het projectgebied op het gewestplan	digitaal

7 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaame Gemeenten.	5
Figuur 2. Situering van het volledige onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan.	6

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Website: www.hembyse.net

HEMBYSE